

בחירת מקום הקן על ידי הירגזים

מאת בני מאיר

הירגזי המצוי הוא ציפור שיר קטנה וצבעונית מאד, שנפוצה בכל הארץ. מאחר והירגזים אוכלים חרקים, יש להם תרומה חשובה במשק החקלאי ובגינות נוי. הירגזים בונים את קינם בתוך חללים קטנים וחשוכים. בטבע הם מעדיפים עצים חלולים. בגינות הנוי אין הרבה עצים כאלה, ולכן מנסים למשוך את הירגזים לקנן בסביבה הקרובה על ידי הצבת תיבות קינון עשויות עץ.

השם ירגזי ניתן לו על ידי מנדלי מוכר ספרים לפני יותר ממאה שנים, על שם הקולות שהוא משמיע. שירתו נעימה לאוזן, אך הוא משמיע גם קולות רוגזים וזועפים, בעיקר כאשר מישהו מתקרב לקינו. נקבת הירגזי מחקה בקולה את נשיפת האיום של הצפע. קול זה יכול להרחיק טורף פוטנציאלי אם הוא נשמע מתוך חלל סגור וחשוך.

גם דרורי הבית מקננים בחללים סגורים, אך הם גדולים במקצת מהירגזי ומעדיפים חללים בעלי פתחים גדולים יותר. לא פעם יש מריבות בין שני המינים האלה על אתרי קינון.

בניסוי שנעשה באחד מקיבוצי עמק הירדן נתלו חמש תיבות קינון בגבהים שונים על גזע עץ דקל, במקום בו נראה קודם לכן זוג ירגזים. התוצאות:

האם היה קינון?	גובה התיבה מעל
----------------	----------------

הקרקע	
50 ס"מ	לא
90 ס"מ	לא
130 ס"מ	לא
170 ס"מ	כן
210 ס"מ	לא

1. המסקנה הייתה שהירגזים מעדיפים לקנן בגובה _____ מעל הקרקע.
 2. האם תוצאות הניסוי מאפשרות לקבוע מסקנה כזאת לגבי כל הירגזים?

3. מדוע?

4. מה צריך לעשות כדי להגיע למסקנה אמינה יותר?

5. אחד המשתתפים בניסוי טען שהירגזים לוכדים את הטרף על פני הקרקע, ולכן הם צריכים לבחור את מקום הקן הנמוך ביותר, כי כך הם ישקיעו הכי פחות אנרגיה בהבאת המזון לגוזלים.

6. מדוע לדעתך הם העדיפו בכל זאת לקנן גבוה? _____

בניסוי הבא תלו כמה תיבות קינון באותו גובה, כולן היו באותו גודל, אך פתחי הכניסה היו בקטרים שונים.

7. מה הייתה שאלת המחקר עכשיו?

8. מדוע הקפידו שכל התיבות תהיינה באותו גודל ובאותו גובה מעל הקרקע?

התוצאות:

קוטר הפתח	האם היה קינון?
25 מ"מ	לא
30 מ"מ	כן
32 מ"מ	כן
35 מ"מ	לא
40 מ"מ	לא
45 מ"מ	לא

8. מה יכולה להיות המסקנה מהניסוי?

9. מבחינת גודל הגוף יכולים הירגזים להכנס בקלות רבה יותר לפתחים גדולים, בקוטר 35 – 45 מ"מ. בכל זאת העדיפו להימנע מלקנן בהם. מה יכולה להיות הסיבה לכך?

(רמז: קראו שוב את קטע המידע בהתחלה).

למורה

קטע המידע מבוסס על חלק מעבודת המוסמך של שמוליק יבין באוניברסיטת תל אביב.

1. המסקנה הייתה כמובן שהם מעדיפים לקנן בגובה 170 ס"מ מעל פני הקרקע.
2. המסקנה לא יכולה להיות כללית לכל הירגזים.
3. כי היא מסתמכת על ניסוי אחד עבור זוג אחד. אולי ירגזים אחרים יתנהגו אחרת.
4. צריך לחזור על הניסוי עם מאות תיבות במקומות שונים.
5. שאלה קשה, כי התשובה לא מופיעה בטקסט. הם יעדיפו לקנן גבוה בגלל טורפים כמו חתולים או זוחלים, שיכולים לטרוף את הגוזלים אם הקן ייבנה נמוך יותר.
6. מה השפעת קוטר הפתח על בחירת תיבת הקינון.
7. כדי לבודד משתנים, על מנת להבטיח שרק הגורם הנבדק אחראי להבדלים בתוצאות.
8. המסקנה יכולה להיות שהם מעדיפים לקנן בחללים שהפתח שלהם הוא בקוטר 30-32 מ"מ. (לפי שמוליק יבין הפתח האידיאלי היה 32 מ"מ, אבל היו גם קינים ב 28 מ"מ).
9. פתח גדול יכול לאפשר גם לדרור הבית להיכנס אליו. בפתחים קטנים מוגנים הירגזים מפני תחרות על מקומות הקינון.